

Ростислав СОССА,

директор Державного науково-виробничого
підприємства «Картографія»;

Олена КОРОЛЬ,

головний редактор («Картографія»);

Ірина РУДЕНКО,

редактор («Картографія»)

БІБЛІЙНА ІСТОРІЯ МОВОЮ КАРТОГРАФІЇ

Картографування історичних подій завжди є складною проблемою. Заплутаність історичних оповідей та різнобіжність тогочасних джерел, особливості наукових розвідок дослідників того чи іншого історичного періоду створюють неабиякі труднощі для картографа. А картографування історичних подій, що висвітлені у Біблії є ще складнішою проблемою.

Напевно, ніяка земля не вивчалася з такою мікроскопічною докладністю як Палестина. Святе Письмо наповнено географічною номенклатурою і навіть поверхнєве ознайомлення з його текстом потребує картографічного супроводу.

Найдошкульнішою проблемою в картографуванні біблійних історій є ідентифікація місцевостей, дуже багато того, що було добре знайоме ізраїльтянам, для нас утрачено. Впевненості бракує навіть у випадку ототодження головних географічних об'єктів Біблії. Так сучасна наука пропонує щонайменше десяток місць розміщення гори Сінай.

Ускладнюють картографування біблійних сюжетів різні переклади рукописів та різночитання їхніх окремих фрагментів. Існує і проблема з інтерпретацією оповідей із сумнівною історичною достовірністю. Наприклад, різні вчені по-різному відокремлюють справжню історію від легенди в оповіді про Ковчег.

Майже вся біблійна картографія є до певної міри гіпотетичною: вона відображає не тільки чітко ідентифіковані об'єкти, а й власний погляд картографа на історичну достовірність сюжетів, що картографуються.

Американський біблієзнавець Едвард Робінзон, здійснивши дві подорожі (1838, 1852 рр.) до Палестини, започаткував біблійну картографію як серйозну академічну дисципліну. Впродовж 1872–1877 рр. група військових картографів Корпусу королівських інженерів британської армії уклала «Топографічний опис Західної Палестини», атлас, що складався із 26 сторінок і охоплював усю країну. Цей атлас став першим картографічним виданням біблійної історії.

У 2010 році Державне науково-виробниче підприємство «Картографія» видало «Атлас біблійної історії». Це авторизований переклад українською мовою англomовного видання *Atlas of Bible History*, що вперше був виданий у 2008 р., у Великій Британії за редакцією професора Джеймса Ричарда. В роботі над атласом взяли участь міжнародна група консультантів: археологів, істориків, мовознавців і богословів.

При перекладі атласу постало питання: який переклад Біблії українською мовою використовувати? Найбільш відомі переклади – Пантелеїмона Куліша, Івана Огієнка (митрополита Іларіона) та отця Івана Хоменка. Біблія в перекладі П. Куліша була надрукована на початку ХХ ст. Але відтоді в українському правописі відбулися суттєві зміни. «Святе Письмо Старого і Нового Завіту» – український переклад Біблії І. Хоменка – більше використовують католики. Біблію в перекладі І. Огієнка читають християни майже всіх конфесій нашої держави, тому за основу було взято текст православної Біблії у перекладі І. Огієнка. В окремих випадках, використано український переклад католицької Біблії І. Хоменка, позаяк він містить низку цитованих в Атласі книг, що не вважаються канонічними православною церквою, а тому відсутні в перекладі І. Огієнка (причому, Перша і Друга Книги Макавеїв).

У процесі роботи над атласом виникали певні труднощі при встановленні та перекладі українською мовою біблійних назв. Багато власних назв, що існували в біблійні часи, змінилися з часом, або у різних народів одні й ті самі назви відрізнялися, наприклад місто Біблос – в різні часи та за різних обставин називалося Бібл, Ёубл, Ёубла, чи Тіверіядське море, яке ще називали – Галілейське море, озеро Кіннерет, Генісаретське озеро. Деякі географічні назви зникли взагалі, що було обумовлено переселенням народів або війнами. Ці випадки ретельно відстежувалися – залучалися історичні матеріали: карти, атласи, енци-

клопедії тощо. Автори та дослідники користуються різними варіантами написання імен, географічних назв, термінів, можливі випадки, коли в одного автора одне й теж саме найменування у різних місцях написано неоднаково. На жаль, такі випадки зустрічаються і в Біблії у перекладі І. Огієнка, але більшість назв місць, подій, народів та імен людей відповідають тексту цього перекладу. Назви загальновідомих об'єктів (наприклад – в атласі річка Євфрат, хоча в перекладі І. Огієнка – Ефрат) узгоджені з прийнятим сьогодні фонетичним принципом передачі географічних назв. Такий же підхід реалізовано на карті «Біблійні місця сучасного Леванту», де сучасні назви подано українською мовою згідно з інструкціями з передачі географічних назв і термінів зарубіжних країн.

«Атлас біблійної історії» складається з 10-ти частин.

Перша частина «Час і місце дії» охоплює великий історичний період і містить інформацію про стародавній Палестинський край – його геологічну будову, тваринний та рослинний світ, виникнення землеробства, появу письма, виникнення архівів, бібліотек на стародавньому Близькому Сході, про язичницькі культури та релігійні практики.

Частина друга – «Патріархи» – розповідає про Ноя та його нащадків, переселення родоначальника гебрейського народу Авраама, мандри Якова й життя Йосипа в Єгипті, висвітлюються процеси, що сприяли виникненню перших міст.

Частина третя – «Єгипет і Вихід» – відображає період правління XVII–XIX династій фараонів. У цей період припадають важкі випробування на долю гебрейського народу – 400-річний полон у Єгипті та Вихід з Єгипту, який тривав понад 40 років.

Частина четверта – «Завоювання та зайняття» – розповідає про завоювання Ісуса Навина в Ханаані та поступове його заселення. Один з підрозділів присвячено епосі «суддів».

Частина п'ята – «Об'єднане царство» – містить розповідь про правління найвідоміших царів Ізраїля – Давида, що вступив на престол близько 1005 р. до н.е. та Соломона, який успадкував престол близько 965 р. до н.е. За часів їхнього царювання стародавній Ізраїль став однією з наймогутніших держав на Близькому Сході.

У шостій частині, що називається «Роз'єднане царство», йдеться про поділ Ізраїля на два царства Ізраїльське та

Юдейське. Ці держави вели між собою постійне суперництво, чим негайно скористалися їхні сусіди. Ізраїль та Юдея у різні періоди роз'єднання зазнавали нападів з Єгипту, Моаву, Араму, Ассирії, Вавилону та Персії.

Частина сьома має назву «Між заповідями» і розповідає про життя гебрейського народу в елліністичному світі, під владою династій Птолемеїв, Селевкідів, Хасмонеїв; повстання Макавеїв; виникнення та розвиток синагог.

Частина восьма — «Палестина під владою Риму» — охоплює період 168 р. до н.е. — 44 р. н.е. У цій частині докладно описується життя Палестини за часів Ірода Великого. В двох підрозділах міститься цікава інформація про життя та розп'яття Ісуса.

Частина дев'ята — «Рання церква» — оповідає про виникнення та розвиток єврейської діаспори, а також про місіонерські подорожі Апостола Павла.

Частина десята — «Післябіблійні часи» — розповідає про Перше та Друге юдейські повстання, поширення християнства у I–VI ст. Ця частина підсумовує в атласі історію «Святої землі», що має важливе символічне значення для трьох світових релігій — юдаїзму, християнства й ісламу.

Текст і карти супроводжують електронні адреси сайтів, на яких можна одержати більш детальну інформацію про тему, що цікавить.

Датування головних подій та життя героїв Біблії — нелегке завдання. Через нові відкриття, переоцінку давно відомих фактів або просте розходження поглядів серед учених важко досягти консенсусу. Дати подій у хронології наведені у відповідності до Старого та Нового Заповітів. Датування археологічних періодів історії Палестини, правління царів Ізраїля і Юдеї та вавилонської, ассирійської і месопотамської історії взято з оригінального видання «Times Atlas of the Bible». В іменах єгипетських фараонів та датах їхнього правління дотримано хронологію департаменту стародавнього Єгипту і Судану Британського музею і написання, прийняте у вітчизняній історіографії.

Завершує атлас тематичний покажчик, який містить, окрім географічних назв, імена видатних особистостей та героїв періоду біблійної історії. Також до покажчика ввійшли події, що вплинули на хід історії, наприклад — потоп, поява абетки, письма, визначні військові кампанії, воскресіння Ісуса тощо.

Один із найважливіших чинників у розумінні Біблії як істориком, географом, богословом, так і пересічним читачем – це розуміння її історичного контексту.

Мета «Атласу біблійної історії» – подати читачеві всю потрібну інформацію в доступний, інформативний і наочний спосіб. Десять розділів Атласу, як десять сходинок вгору, підносять читача від географічного положення, геології, природи, археології Святої землі до її євангельського розуміння, і далі – як всесвітнього центру трьох релігій.

Анотація. Автори знайомлять з виданням «Атласу біблійної історії».

Ключові слова: атлас, географія, біблійна історія, Біблія.

Аннотація. Авторы знакомят с изданием «Атласа истории Библии».

Ключевые слова: атлас, география, история Библии, Библия.

Summary. The authors familiarize the readers with the edition «Atlas of Bible History».

Key words: atlas, geography, Biblical history, the Bible.

Rostyslav SOSSA,

director of the State scientific enterprise «Kartografia»;

Olena KOROL,

chief editor of the «Kartografia»;

Iryna RUDENKO,

editor of the «Kartografia»

THE BIBLE HISTORY IN TERMS OF CARTOGRAPHY

Cartography of the historical events is always a complicated task. Entanglement of historical narratives and discrepancies of the then information sources, especially researches of various historical periods, create enormous problems for a cartographer. Mapping of historical events described in Bible is even more complicated.

There is no other land on earth that would have been studied so thoroughly as Palestine. The Bible is rich in geographic nomenclature, and even casual reading of its texts requires cartographic comments.

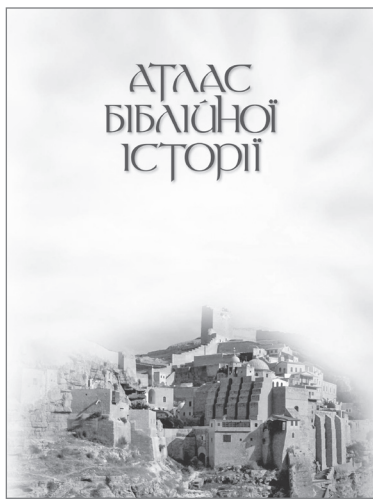
Identification of localities is the most sensitive problem in mapping the Bible stories, because much of the knowledge has been lost in the course of time. There is no confidence even in case of identifying the major geographic objects of the Bible. For example, modern science does not know for sure, where the true Mt. Sinai was located and offers as least ten possible sites.

Mapping of the Bible chronicles is also complicated by various translations of the manuscript and textual discrepancies of separate fragments. There is also a problem of interpreting stories with dubious historical background. For example, different scientists differently distinguish between the true facts and fiction in the story about the Arc.

Almost all Bible mapping is to certain extent hypothetical because it reflects not only clearly identified objects, but also the cartographer's own vision on the historical reliability of the Bible plots, the objects of mapping.

The American bibliographer Edward Robinson made two trips to Palestine (1838, 1852) and initiated the Bible cartography as a solid academic discipline. During 1872–1877 a group of military cartographers from the Corps of the Royal Engineers of the British Army developed Topographic Description of the Western Palestine, atlas composed of 26 pages covering all country. This atlas is the first cartographic edition of the Bible stories.

In 2010 the State Research-Production Enterprise «Kartografia» issued the *Atlas of Bible History*. This is an authorized translation into Ukrainian of the Atlas first issued in the Great Britain in 2008 under the editorship of the Professor James Richards. An international team of consultants including archeologists, historians, linguists and theologians was involved in this project. When translating Atlas a question arose, which Ukrainian translation of the Bible to use. The most famous translations are done by Panteleymon Kulish, Ivan Ogienko (Metropolitan Hilarion) and Father Ivan Khomenko. The Bible translated by Kulish was published in the early twentieth century. But since then, the Ukrainian spelling undergone significant changes. *Holy Scripture of the Old and New Testament* translated by Khomenko is mostly used by Catholics. The Bible translated by Ivan Ogienko is popular among Christians of almost all religions confessions of Ukraine, so the text of the Bible translated by Ivan Ogienko was taken as the basis. In some cases, the Ukrainian translation of the Catholic Bible by Khomenko was used, because it contains a number citations from the books mentioned in the Atlas but not believed to be canonical by the Orthodox Church, and thereby absent in the Ogienko's translation (for example, the First and Second Book of Maccabees).



While working on the Atlas there arose certain difficulties in establishing and translating the biblical names into Ukrainian. Many proper names that existed in the biblical times have changed over time, or the same names differed in different people, for example the city Byblos at different times and under different circumstances was called Bybl, Gubl and Gublas, or the Sea of Tiberias, which was called the Sea of Galilee, the Lake Kinneret, the Lake of Gennesaret.

Some geographical names disappeared altogether, which was due to resettlement of nations or wars. These cases were carefully monitored with employment of historical materials, namely maps, atlases, encyclopedias and others. Authors and researchers use different spellings of people's names, geographical names and terms. There are cases, when with one author one and the same name is written differently in different places. Unfortunately, such cases are found in the Bible translated by I. Ogienko, but most names of places, events, peoples and personal names correspond to the text of this translation. Names of the known objects (for example, in the Atlas we find the river Euphrates translated like Εὐφράτ, while in Ogienko's translation it is Εϕφράτ) are consistent with accepted phonetic principles of translating geographical names. The same approach is used on the map Biblical Places of the Contemporary Levant, where modern names are transcribed in the Ukrainian language in accordance with the instructions for transcribing the geographical names and terms of foreign countries.

Atlas of the Bible History consists of 10 parts.

The first part entitled *Time and Settings* covers a long historical period, and contains information about ancient Palestinian land – its geological structure, flora and fauna, the emergence of farming, the emergence of writing, archives, libraries in the ancient Middle East, the pagan cults and religious practices.

The second part entitled *Patriarch narrates* about Noah and his descendants, resettlement of the Hebrew people founder Abraham, traveling of Jacob and the life of Joseph in Egypt. It highlights the processes contributed to the emergence of first cities. The third part entitled *Egypt and the Exodus* reflects the period of XVII–XIX dynasties of pharaohs. This was the period of long-lasting hardships for the Hebrew people – 400 years of captivity in Egypt and the Exodus from Egypt, which lasted more than 40 years.

The fourth part entitled *The Conquest and Occupation* tells us about conquest by Joshua in Canaan and its gradual settlement. One of its sub-parts is devoted to the epic Judges.

The fifth part entitled *United Kingdom* contains the story of the reign of the most famous kings of Israel: David who came to the throne about 1005 BC and Solomon, who inherited the throne around 965 BC. During their reign the ancient Israel became one of the most powerful states in the Middle East.

The sixth part entitled *Separated Kingdom* refers to the division of Israel into two kingdoms of Israel and Judea. These states were aggressively competing with each other, so their neighbors immediately took advantage of it. Israel and Judah in different periods of separation suffered attacks from Egypt, Moab, Syria, Assyria, Babylon and Persia.

The seventh part entitled *Between Precepts* describes life of the Hebrew people in the Hellenistic world ruled by Ptolemies, Seleucids, Hasmoneans dynasties; about Maccabees revolt, the emergence and development of the synagogues.

The eighth part entitled *Palestine under the Rule of Rome* covers the period of 168 BC – 44 AD. This part describes in detail the life of Palestine in the days of Herod the Great. Two sections contain interesting information about the life and crucifixion of Jesus.

The ninth part entitled *Early Church* tells the story of the origin and development of the Jewish Diaspora, as well as the missionary journey of Apostle Paul.

The tenth part entitled *Post-Biblical Times* narrates about the First and Second Jewish revolts, propagation of Christianity in the 1st-6th centuries. This part of the Atlas summarizes the history of the Holy Land, which has an important symbolic value for the three world religions – Judaism, Christianity and Islam.

Text and maps refer to websites, where one can get more information about a topic of interest.

Historical dating of life and the main events for the Bible characters is not an easy task. It is difficult to reach consensus because of new discoveries, revision of the long-known facts or simply because of versatile views among the researchers. Dates of the events in the chronology are presented in accordance with the Old and New Testaments. The dating of archaeological periods of the history of Palestine, the reign of the kings of Israel and Judah and the Babylonian, Assyrian and Mesopotamian history is borrowed

from the original edition «Times» *Atlas of the Bible*. Names of the Egyptian pharaohs and the dates of their ruling follow the chronology used in the Department of Ancient Egypt and Sudan of the British Museum and writing complies with the standards of the national historiography.

The Atlas is completed with the Subject Index, which contains in addition to geographical names, the names of prominent personalities and characters of the Biblical history. Also, the index includes events that influenced the course of history, such as the Flood, the appearance of the alphabet and writing, prominent military campaigns, the Jesus resurrection and others.

One of the most important factors in understanding the Bible by historian, geographer, theologian, and the average reader is an understanding of its historical setting.

The purpose of the *Atlas of Bible History* is to provide to the reader all the necessary information available in informative, plain and visual way. Ten parts of the Atlas represent ten steps upward in bringing the reader from geographical position, geology, nature, archeology of the Holy Land to understanding of the Gospel, and then to recognition of the Holy Land as the global center of three religions.